

Košický kraj - charakteristika regiónu

30.01.2019 |

[Poloha, rozloha, geografické podmienky](#)

[Demografické východiská](#)

[Ekonomické a sociálne špecifiká](#)

Poloha, rozloha, geografické podmienky

Košický kraj s rozlohou 6 754 km² sa rozprestiera na juhovýchode Slovenskej republiky a zaberá 13,8 % jej územia. Počtom obyvateľov je druhý, rozlohou štvrtý najväčší na Slovensku. Na juhu hraničí s Maďarskou republikou, na východe s Ukrajinou, na severe s Prešovským a na západe s Banskobystrickým krajom. Je to kraj štyroch historických regiónov - Spiša, Gemera, Abova a Zemplína. Každý z nich si dodnes udržiava vlastné tradície, zvyky, obyčaje a ľudovú slovesnosť.

Podľa územno-správneho usporiadania v zmysle zákona NR SR č. 221/1996 Z. z. sa člení na 11 okresov: Gelnica, Košice I, Košice II, Košice III, Košice IV, Košice-okolie, Michalovce, Rožňava, Sobrance, Spišská Nová Ves a Trebišov. Správnym, hospodárskym, politickým, školským a kultúrnym centrom kraja sú Košice, ktoré sú druhým najväčším mestom na Slovensku. Nový štatút mesta získali zákonom č. 401 Zb. z roku 1990, pozostávajúc z 22 mestských častí s vlastnou miestnou samosprávou. V kraji je 440 obcí, z toho 17 získalo štatút mesta. Najmenším okresom s rozlohou 16,8 km² je okres Košice III a najväčším s rozlohou 1 534,6 km² je okres Košice-okolie.

Na území Košického kraja sú vyhlásené 4 veľkoplošné chránené územia a to národný park Slovenský raj a Slovenský kras a chránené krajinné oblasti Latorica a Vihorlat. Prírodným unikátom európskeho významu je Dobšinská ľadová jaskyňa i Herliansky gejzír. Hospodársky i rekreačný význam majú vodné nádrže Zemplínska šírava, Bukovec, Ružín a Dobšiná. Lesy pokrývajú dve pätiny povrchu územia, v najviac zalesnenom okrese Slovenska - Gelnici až tri štvrtiny. Nachádzajú sa najmä v horských a podhorských oblastiach kraja v severnej a juhozápadnej časti kraja. Na juhovýchode územia sú lužné lesy, východná a južná časť má nížinato-pahorkovitý charakter. Územie patrí do severného mierneho pásma s priemernými ročnými teplotami na vybraných meteorologických stanicích okolo 10,0° C. Severné časti sú chladnejšie, juhovýchod však v niektorých oblastiach dosahuje až teploty vnútrozemských subtrópov.

Najvyšším bodom kraja je 1 476 m vysoká Stolica v Slovenskom rudohorí, najnižšie položené je miesto pri vyústení rieky Bodrog zo Slovenskej republiky, 94 m nad morom. Vodné toky patria k typu nížinných, vrchovinných a stredohorských riek. Najväčšou riekou je Bodrog, ktorý spolu so sútokmi odvodňuje najvýchodnejšiu časť kraja. Hornádsku a Košickú kotlinu odvodňuje rieka Hornád s prítokmi, západnú časť rieka Slaná a juhovýchodným cípom územia preteká rieka Tisa. Z hľadiska vodohospodárskeho a rekreačného využitia sú významné vodné nádrže. Medzi najväčšie a najdôležitejšie patria Zemplínska šírava, Ružín a Palcmanská Maša. Významnejšie

geotermálne pramene sa nachádzajú v Košickej kotline (okres Košice-okolie) a v podhorí Vihorlatu (okres Michalovce). Košická kotlina patrí k najperspektívnejším oblastiam z hľadiska využívania geotermálnej energie. V hĺbke 3 000 m sa predpokladá voda s teplotou 150 stupňov Celzia.

V kraji sa nachádzajú energetické, rudné i nerudné suroviny. Z energetických sú to ropa a zemný plyn v okresoch Michalovce a Trebišov. Zdroje geotermálnej energie sú v okrese Košice-okolie, v lokalite Ďurkov. Z rudných surovín majú význam železné, strieborné rudy v okrese Rožňava a Spišská Nová Ves. Významné sú ložiská magnezitu v okolí Košíc, kamennej soli v okrese Michalovce, mastenca, sadrovca v okrese Rožňava a Spišská Nová Ves. V kraji sa nachádzajú rôzne druhy stavebného kameňa, tehliarske hliny, vápenec, kaolín, štrkopiesky a iné.

Demografické východiská

Na území Košického kraja koncom roka 2017 žilo celkom 799 217 obyvateľov. Týmto podielom je Košický kraj po Prešovskom druhým najväčším na Slovensku. Ženská zložka tvorí 51,14 % populácie a prevláda vo všetkých okresoch kraja. Kraj patrí k hustejšie osídleným regiónom, na 1 km² tu žije priemerne 118 obyvateľov. K najhustejšie osídleným patria štyri okresy ležiace na území mesta Košice, podstatne redšie je osídlenie v okrese Sobrance, Gelnica a Rožňava. V Košickom kraji je 440 obcí, z nich 17 má štatút mesta. Podiel obyvateľstva v mestách predstavuje 54,9 %. V krajskom meste Košice žije 239,1 tisíc obyvateľov, čo je takmer tretina obyvateľstva kraja.

Košický kraj je jedným z piatich regiónov Slovenska, kde sa zaznamenal celkový prírastok obyvateľstva. Na tisíc obyvateľov pribudlo spolu 1,4 obyvateľov.

Obyvateľstvo kraja je oproti slovenskému priemeru relatívne mladšie. V roku 2017 tvorilo obyvateľstvo v predproduktívnom veku (0-14 roční) 17,2 %, v produktívnom (15-64 roční) 68,5 % a v poproduktívnom veku (65 roční a starší) 14,3 % obyvateľstva.

Ekonomické a sociálne špecifiká

V okresoch kraja k 31. 12. 2017 pôsobilo 61 189 organizačných subjektov, z ktorých fyzické osoby - podnikatelia tvorili 57,5 %. Z počtu 35 185 podnikateľov tvorili najpočetnejšiu skupinu, 32 tisíc živnostníci. Koncom roka 2017 bolo evidovaných 26 004 právnických osôb. Z uvedeného počtu bolo 22 293 podnikov zameraných na tvorbu zisku. Z hľadiska právnej formy prevažovali obchodné spoločnosti. Podnikateľské aktivity boli sústredené najmä v odvetví obchodu, vo vedeckých, odborných a technických činnostiach, v priemysle a stavebníctve. Z územného hľadiska najmä v krajskom meste Košice a v okresoch Michalovce, Košice okolie, Trebišov a Spišská Nová Ves.

Kraj z hľadiska podielu na tvorbe hrubého domáceho produktu v SR (11,5 % v roku 2016) a existujúcej hospodárskej základni patrí medzi najvýznamnejšie regióny Slovenskej republiky.

Priemerne v roku 2016 obyvateľ Košického kraja vyprodukoval hrubý domáci produkt v bežných cenách v hodnote 17 633 Eur.

V tomto regióne pretrváva vysoká nezamestnanosť, po Prešovskom a Banskobystrickom kraji bola koncom roka 2017 tretia najvyššia v SR, dosiahla mieru 11,1 %.

Surovinovou základňou regiónu je oblasť Slovenského rudohoria, ktorá v dávnej minulosti podmienila vznik baníctva, hutníctva farebných kovov a strojárstva. Tieto odvetvia pri dominantnom postavení novodobého hutníckeho kombinátu a chemických podnikov predstavujú rozhodujúcu zložku priemyslu. Ťažiskovými ekonomickými odvetviami sú priemysel (hutnícky, strojársky, potravinársky, elektrotechnický, ťažobný, stavebných hmôt, palív a energetiky), stavebníctvo a poľnohospodárstvo. Významná je potravinárska výroba spracúvajúca produkty poľnohospodárskej prvovýroby. Poľnohospodárska produkcia je sústredená v okresoch Košice-okolie, Trebišov, Michalovce a Sobrance.

Poľnohospodárska pôda zaberá 333 tisíc ha, čo je polovica výmery kraja; tri pätiny z nej tvorí orná pôda, tretinu trvalé trávne porasty. Lesy pokrývajú takmer dve pätiny povrchu územia. Vyše troch štvrtín ornej pôdy je v okresoch Košice-okolie, Michalovce a Trebišov, lesy pokrývajú najmä územie okresu Rožňava, Košice-okolie a Gelnica.

Celková dĺžka cestnej siete v kraji je 2 381 km, z toho diaľnic 5 km, ciest I. triedy 339 km a ciest II. triedy 583 km. Rýchlostné cesty a privádzače majú 39 km. Významný je suchozemský prístav - prekladisko v Čiernej nad Tisou. V Košiciach sa nachádza letisko s medzinárodným významom.

Rozvinutá je sieť obchodu, služieb, finančných inštitúcií, zdravotníckych a sociálnych zariadení a vedeckých a kultúrnych ustanovizní. Vysoké školstvo je koncentrované v Košiciach, kde sa nachádzajú 4 vysoké školy (Univerzita P. J. Šafárika, Technická univerzita, Univerzita veterinárneho lekárstva a súkromná Vysoká škola bezpečnostného manažérstva). V Košiciach sídli Ústavný súd SR a Kancelária prezidenta SR.

Cestovný ruch ako jedna z významných oblastí hospodárstva má na území všetkých okresov kraja veľmi priaznivé predpoklady na rozvoj. Prírodné krásy Slovenského raja sú jedinečné. Bez konkurencie je Slovenský kras s množstvom jaskýň, priepastí, plošín a ďalších zvláštností. Najlepšie výsledky v rozvoji cestovného ruchu vykazujú dlhodobo vďaka dobrým prírodným podmienkam okresy Michalovce, Spišská Nová Ves, Rožňava a Košice I. Prírodné krásy, bohatstvo kultúrno-historických pamiatok a pozoruhodností v týchto regiónoch sú významným motivačným prvkom zvyšovania návštevnosti turistov z domova i zo zahraničia.